

علوم اجتماعی

درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید. (۱ نمره)

- الف) طبق پیش‌بینی‌های منابع بین‌المللی، ساختار سنی جمعیت ایران، بعد از سال ۱۴۳۰، از یک ساختار کاملاً جوان به یک ساختار سالخورده تبدیل خواهد شد.
- ب) خرده فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، همواره با فرهنگ عمومی سازگارند.
- پ) تمامی پدیده‌های اجتماعی، از بعد معنایی و عینی برخوردارند ولی همه آن‌ها بعد محسوس و ذهنی ندارند.
- ت) ابعاد جسمانی، نفسانی و اجتماعی هویت ما، هر چند از یکدیگر جدا هستند، اما با هم تعامل یا ارتباط متقابل و دوسویه دارند و بر یکدیگر اثر می‌گذارند.

راهنمای تصحیح

الف) درست (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۵)

ب) نادرست (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۰)

پ) نادرست (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۳۰)

ت) نادرست (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۳۸)

پاسخ خیلی تشریحی

- ب) خرده فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند.
- پ) تمامی پدیده‌های اجتماعی، از بعد معنایی و ذهنی برخوردارند ولی همه آن‌ها بعد محسوس و عینی ندارند تا صرفاً با روش‌های حسی و تجربی شناخته شوند.
- ت) ابعاد جسمانی، نفسانی و اجتماعی هویت ما، از یکدیگر جدا نیستند، بلکه با هم تعامل یا ارتباط متقابل و دوسویه دارند و بر یکدیگر اثر می‌گذارند.

عبارت مناسب را از داخل (کمانک) انتخاب کنید. (۱ نمره)

- الف) شیوه‌های متفاوت احوال‌پرسی در جوامع، مصداق مفهوم (ارزش اجتماعی – هنجار اجتماعی) است.
 ب) فرهنگ (سکولار – معنوی) جهان هستی را فراتر از طبیعت می‌بیند و زندگی این جهان را در سایه حیات برتر، متعالی می‌گرداند.
 پ) علوم (انسانی – تجربی) توان دآوری درباره فنون و روش‌های اجرایی را دارند.
 ت) اخلاق (قهرمانی – پهلوانی) با ارزش‌های معنوی دین اسلام سازگاری دارد که ورزش را هدف می‌داند نه وسیله.

راهنمای تصحیح: الف) هنجار اجتماعی (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۱)

ب) معنوی (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۴)

پ) تجربی (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۲۹)

ت) پهلوانی (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۴۰)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- الف) شیوه‌های متفاوت احوال‌پرسی در جوامع، مصداق مفهوم **هنجار اجتماعی** است. زیرا هنجار اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.
 ب) فرهنگ **معنوی**، جهان هستی را فراتر از طبیعت می‌بیند و زندگی این جهان را در سایه حیات برتر، متعالی می‌گرداند.
 پ) علوم **تجربی**، توان دآوری درباره فنون و روش‌های اجرایی را دارند، مثلاً درست یا نادرست بودن شیوه مداوای بیماران را می‌توان با روش‌های تجربی شناخت.
 ت) اخلاق **پهلوانی**، با ارزش‌های معنوی دین اسلام سازگاری دارد که ورزش را هدف می‌داند نه وسیله.

(الف) در کدام گزینه، به ترتیب به پیامدهای خانواده‌های «تک‌فرزندی» و «چندفرزندی» اشاره شده است؟

- (۱) تنظیم انتظارات والدین - انتظار بالا از فرزند
- (۲) درک تفاوت‌های کودکان - حمایت زیاد از کودک
- (۳) کاهش تمرکز افراطی بر فرزند - حمایت زیاد از کودک
- (۴) انتظار بالا از فرزند - یادگیری بهتر ارتباط با دیگران

(ب) کدام گزینه در ارتباط با «فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی» نادرست است؟

- (۱) فرصت‌ها و محدودیت‌ها، به یکدیگر وابسته‌اند و هیچ‌کدام بدون دیگری محقق نمی‌شوند.
  - (۲) جهان‌های اجتماعی را نمی‌توان براساس فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد.
  - (۳) پیامدهای جدید جهان اجتماعی، به صورت فرصت‌ها و محدودیت‌ها ظاهر می‌شوند.
  - (۴) فرصت‌ها و محدودیت‌ها، کنش‌های ما را امکان‌پذیر می‌سازند و زندگی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند.
- (پ) کدام گزینه، مصداق فرهنگ آرمانی ایرانیان است، اما بیرون از قلمرو فرهنگ واقعی جامعه قرار دارد؟

- (۱) استکبار ستیزی
- (۲) وطن دوستی
- (۳) ناپسندبودن اسراف و تبذیر
- (۴) تکریم سالمندان

(ت) «عضو انجمن جامعه‌شناسی بودن» و «راستگو بودن» به ترتیب، با ویژگی‌های هویتی کدام گزینه هماهنگی دارند؟

- (۱) اکتسابی، متغیر و اجتماعی - اکتسابی، فردی و متغیر
- (۲) ثابت، فردی و اکتسابی - انتسابی، اجتماعی و ثابت
- (۳) اجتماعی، انتسابی و ثابت - ثابت، فردی و اکتسابی
- (۴) متغیر، انتسابی و فردی - متغیر، اجتماعی و انتسابی

راهنمای تصحیح

- (الف) گزینه «۴» انتظار بالا از فرزند - یادگیری بهتر ارتباط با دیگران (۵/۵) (درس ۲ - صفحه‌های ۱۳ و ۱۴)
- (ب) گزینه «۲» جهان‌های اجتماعی را می‌توان براساس فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد. (۵/۵) (درس ۳ - صفحه ۲۲ و ۲۳)
- (پ) گزینه «۳» ناپسندبودن اسراف و تبذیر (۵/۵) (درس ۴ - صفحه ۲۸)
- (ت) گزینه «۱» اکتسابی، متغیر و اجتماعی - اکتسابی، فردی و متغیر (۵/۵) (درس ۵ - صفحه‌های ۳۶ و ۳۷)

پاسخ خیلی تشریحی

(الف) در خانواده‌های تک‌فرزندی، والدین، هم انتظار بالایی از فرزند خود دارند و هم حمایت و پشتیبانی زیادی از او به عمل می‌آورند. این وضعیت می‌تواند کودک را زودرنج و آسیب‌پذیر کند.

در خانواده‌های چندفرزندی، از تمرکز افراطی والدین بر فرزندان کاسته می‌شود و پدر و مادر با درک تفاوت‌های کودکان خود، انتظاراتشان را تنظیم می‌کنند.

(ب) فرصت‌ها و محدودیت‌ها مانند دو روی یک سکه به یکدیگر وابسته‌اند و هیچ‌کدام بدون دیگری محقق نمی‌شوند.

پیامدهای جدید جهان اجتماعی، به صورت فرصت‌ها و محدودیت‌ها ظاهر می‌شوند. این فرصت‌ها و محدودیت‌ها، کنش‌های ما را امکان‌پذیر می‌سازند و زندگی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

(پ) استکبار ستیزی، وطن‌دوستی و تکریم سالمندان، ارزش‌هایی هستند که مردم ایران از آن جانبداری می‌کنند (درون فرهنگ آرمانی) و به آن‌ها عمل نیز می‌کنند (درون فرهنگ واقعی) اما ناپسندبودن اسراف و تبذیر، در قلمرو فرهنگ آرمانی و بیرون از فرهنگ واقعی است. زیرا ایرانیان علی‌رغم این که از ناپسند بودن اسراف و تبذیر جانبداری می‌کنند (درون فرهنگ آرمانی) اما برخی افراد رعایت آن را در زندگی به کار نمی‌بندند (بیرون فرهنگ واقعی).

ت) عضو انجمن جامعه‌شناسی بودن:

- ۱- اکتسابی است (زیرا فرد در شکل‌گیری آن نقش و سهم زیادی دارد).
  - ۲- متغیر است (زیرا ویژگی‌هایی که مربوط به جایگاه فرد در جامعه هستند، تغییر می‌کنند).
  - ۳- اجتماعی است (زیرا نتیجه عضویت فرد در گروه اجتماعی (انجمن جامعه‌شناسی) و ارتباط و تعامل با دیگر اعضا است).
- راستگو بودن:
- ۱- اکتسابی است (زیرا صفات اخلاقی و روانی (مانند راستگو بودن) را خودمان شکل می‌دهیم و یا در شکل‌گیری آنها نقش و سهم زیادی داریم).
  - ۲- متغیر است (ویژگی‌های اخلاقی و روانی (مانند راستگو بودن) می‌توانند در طول زمان تغییر کنند).
  - ۳- فردی است (راستگو بودن و سایر ویژگی‌های نفسانی هویت، در ارتباط با بعد فردی هویت هستند).

کدام یک از موارد زیر، از جمله پیامدهای خانواده‌های «چندفرزندی» نیست؟ (۵/ نمره)

۱) یادگیری بهتر ارتباط با دیگران	۲) درک تفاوت‌های کودکان
۳) حمایت زیاد از کودک	۴) تنظیم انتظارات والدین

پاسخ: گزینه «۳» حمایت زیاد از کودک (صفحه ۱۱۴)

هر یک از مصادیق ستون اول، به کدام یک از مفاهیم ستون دوم مربوط می‌شود؟ (یک مورد اضافی است). (۱ نمره)

مصادیق	مفاهیم
الف) مدارا با کسانی که از شناخت حقیقت محروم مانده‌اند.	۱- فرهنگ باطل
ب) صنف خبرنگاران	۲- فرهنگ حق
پ) نژادپرستی و برتراندستن یک قوم یا گروه خاص	۳- فرهنگ واقعی
ت) دید و بازدید عید نوروز در ایران	۴- خرده فرهنگ موافق
	۵- فرهنگ عمومی

۴

راهنمای تصحیح

الف) «۲» (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۲۹)

ب) «۴» (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۱)

پ) «۱» (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۳۲)

ت) «۵» (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۰)

* مورد ۳، اضافی است.

پاسخ خیلی تشریحی

الف) مدارا با کسانی که از شناخت حقیقت محروم مانده‌اند، از ارزش‌های فرهنگ حق است؛ زیرا از نظر علمی صحیح و مطابق با فطرت انسان می‌باشد.

ب) صنف خبرنگاران، پزشکان و ... که با فرهنگ عمومی جامعه سازگارند، از مصادیق خرده فرهنگ موافق هستند. پ) نژادپرستی و برتراندستن یک قوم یا گروه خاص، از ارزش‌های فرهنگ باطل است؛ زیرا از نظر علمی قابل دفاع نیست.

ت) دید و بازدید عید نوروز در ایران، بخشی از فرهنگ است که ایرانیان در آن اشتراک دارند و از مصادیق فرهنگ عمومی است.

۵

در جاهای خالی، عبارات مناسب بنویسید. (۲ نمره)

- الف) فعالیت‌هایی مانند ضربان قلب و بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش محسوب نمی‌شوند، زیرا .....
- ب) فرهنگ دنیوی غرب را، ..... می‌نامند و منظور از آن، غرب پس از رنسانس؛ یعنی غرب چهارصد سال اخیر می‌باشد.
- پ) وحی، نوع خاصی از ..... است که خداوند برای هدایت آدمیان به پیامبران اعطا کرده است.
- ت) به ویژگی‌های هویتی که یا خودمان آن‌ها را شکل می‌دهیم یا در شکل‌گیری آن‌ها، نقش و سهم زیادی داریم، ..... گفته می‌شود.

راهنمای تصحیح

- الف) ارادی نیستند (۰/۵) (درس ۱ - صفحه ۴)
- ب) جهان متجدد (جهان مدرن) (۰/۵) (درس ۳ - صفحه ۲۴)
- پ) شناخت شهودی (۰/۵) (درس ۴ - صفحه ۳۰)
- ت) ویژگی‌های اکتسابی (۰/۵) (درس ۵ - صفحه ۳۶)

به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲/۵ نمره)

- الف) چرا برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است؟
 ب) در فرایند جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی، از چه طریق، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی به افراد منتقل می‌شوند؟
 پ) کدام لایه‌های فرهنگ، هم تأثیرات محدودتری دارند و هم بیشتر در معرض تغییر هستند؟
 ت) «فرهنگ واقعی» را تعریف کنید.
 ث) جامعه‌شناسان و انسان‌شناسان درباره کدام ابعاد هویت انسان بحث می‌کنند و نظراتی ارائه می‌دهند؟

۶

راهنمای تصحیح (الف) زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد، اما تصمیم به انجام آن نگیرد. (۰/۵) (درس ۱ - صفحه ۳)

(ب) از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه (۰/۵) (درس ۲ - صفحه ۱۱)

(پ) لایه‌های سطحی (نمادها و هنجارها) (۰/۵) (درس ۳ - صفحه ۱۹)

(ت) به بخشی از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند، فرهنگ واقعی گفته می‌شود. (۰/۵) (درس ۴ - صفحه ۲۷)

(ث) ابعاد اجتماعی (۰/۵) (درس ۵ - صفحه ۴۱)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد، اما تصمیم به انجام آن نگیرد.

ب) ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه، به افراد منتقل کنند.

پ) لایه‌های سطحی (هنجارها و نمادها) امکان تغییر بیشتری دارند و برخلاف لایه‌های عمیق (ارزش‌ها و عقاید) تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر ندارند و تأثیرشان محدودتر است.

هر یک از عبارات زیر، بیانگر کدام ویژگی‌های کنش انسانی هستند؟ (۱ نمره)

الف) تصمیم دانشجوی رشته پزشکی به مهاجرت: (.....)

ب) برخاستن نمایندگان مجلس جهت موافقت با طرح‌های قانونی: (.....)

راهنمای تصحیح >> الف) ارادی بودن (۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۳)

ب) معنادار بودن (۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف) تصمیم دانشجوی رشته پزشکی به مهاجرت، بیانگر «ارادی بودن» کنش است. زیرا تا اراده و خواست انسان نباشد، کنش انجام نمی‌شود.

ب) انسان‌ها با توجه به «معنای کنش» خود، آن را انجام می‌دهند. مثلاً هنگامی که نمایندگان مجلس به منظور موافقت با طرح‌های قانونی، از جای خود برمی‌خیزند، «معنای برخاستن آنها» موافقت با طرح‌های قانونی است و رئیس مجلس و ... معنای کنش نمایندگان را درمی‌یابند.

هر یک از عبارت‌های زیر، تأثیر کدام ابعاد هویت بر یکدیگر را نشان می‌دهد؟ (۱ نمره)

- الف) برخی رهبران بزرگ تاریخی، بخشی از قدرت خود در جامعه را مرهون بلندی قامت خود بوده‌اند. (.....)
- ب) ایرانی‌ها، مهمان‌نواز، ظلم ستیز و عدالت طلب هستند. (.....)

راهنمای تصحیح

الف) بعد جسمانی بر بعد اجتماعی (۵/۰)

ب) بعد اجتماعی بر بعد نفسانی (۵/۰) (درس ۵ - صفحه ۳۸)

پاسخ‌دهی تشریحی

الف) قدرت رهبران تاریخی، به «بعد اجتماعی» هویت و بلندی قامت به «بعد جسمانی» آن مربوط می‌شود. بر این اساس، مثال فوق که قدرت رهبران را مرهون بلندی قامت آن‌ها دانسته است، تأثیر «بعد جسمانی» هویت بر «بعد اجتماعی» را نشان می‌دهد.

(قدرت رهبران تاریخی) → (بلندی قامت)

بعد اجتماعی → بعد جسمانی

ب) هر جامعه و فرهنگی با توجه به عقاید و ارزش‌هایش با نوع خاصی از هویت اخلاقی و روانی سازگار است. جامعه و فرهنگ ایرانی (بعد اجتماعی) ویژگی‌های مهمان‌نوازی، ظلم‌ستیزی و عدالت‌طلبی (بعد نفسانی) را در افراد جامعه ایران رشد می‌دهد.

(هویت ایرانی) ← (مهمان‌نواز، ظلم‌ستیز و عدالت طلب بودن)

بعد اجتماعی ← بعد نفسانی

با توجه به متن زیر، به سؤالات آن پاسخ دهید. (۱ نمره)

«تیم کشتی آزاد ایران، بعد از دوازده سال برای ششمین بار، به عنوان قهرمانی جهان در مسابقات کشتی آزاد بزرگسالان (سال ۲۰۲۵ - کرواسی) دست یافت. اعضای تیم ملی کشتی آزاد، هنگام ورود به کشور، مورد استقبال و تشویق جمع کثیری از مردم و خانواده‌های خود قرار گرفتند. با تشویق پی‌درپی مردم، اشک شوق در دیدگان ورزشکاران نمایان شد.

وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون کشتی، به منظور تقدیر از قهرمانان، هدایای نقدی نیز برای ایشان در نظر گرفتند.»

الف) عبارت مشخص‌شده در متن، بیانگر چه مفهومی است؟

ب) کدام عبارت در متن، پیامد غیرارادی محسوب می‌شود؟

پ) یک پیامد ارادی وابسته به اراده دیگران، در متن مشخص کنید.

راهنمای تصحیح

الف) پدیده اجتماعی (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۱۰)

ب) اشک شوق در دیدگان ورزشکاران نمایان شد. (۲۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۵)

پ) اعضای تیم ملی کشتی آزاد، هنگام ورود به کشور، مورد استقبال و تشویق جمع کثیری از مردم و خانواده‌های خود، قرار گرفتند.

وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون کشتی، به منظور تقدیر از قهرمانان، هدایای نقدی نیز برای ایشان در نظر گرفتند. (۲۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۵) (ذکر یک مورد کافی است).

در ارتباط با پیامدهای کنش مندرج در جدول زیر، (موارد الف، ب و پ) را تکمیل کنید. (۱/۵ نمره)

پیامد غیرارادی	پیامدهای ارادی		کنش
	وابسته به اراده دیگری	وابسته به اراده کنشگر	
پ)	ب)	الف)	افراط در استفاده از فضای مجازی

راهنمای تصحیح « الف) ترک یا معتادشدن به آن (۰/۵)

ب) مورد نکوهش دیگران قرارگرفتن (۰/۵)

پ) آسیب‌های جسمانی - بروز بیماری روحی و روانی - کاهش روابط عاطفی میان اعضای خانواده (ذکر یک مورد)

(۰/۵) (درس ۱ - صفحه ۶)

مفهوم «ارزش‌های اجتماعی» را تعریف کنید و یک مثال برای آن در محیط خانواده بنویسید. (۱ نمره)

۱۱

آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی‌اند (۰/۲۵) که مورد توجه و پذیرش همگان بوده (۰/۲۵) و افراد یک جامعه، نسبت به آن‌ها گرایش و تمایل دارند. (۰/۲۵) مثال: احترام به اعضای خانواده (درس ۲ - صفحه ۱۱)

راهنمای تصحیح

عبارت زیر به چه معناست؟ با ذکر مثال توضیح دهید. (۱ نمره)

۱۲

«پدیده‌های اجتماعی را می‌توان براساس اندازه و دامنه، از یکدیگر تفکیک کرد.»

به این معناست که برای تفکیک پدیده‌های اجتماعی، می‌توان طیفی در نظر گرفت که در یک سوی آن، پدیده‌های اجتماعی خرد، (مانند کنش اجتماعی) (۵/۵) و در سوی دیگر آن، پدیده‌های کلان، (مانند جامعه و فرهنگ) قرار می‌گیرند. (درس ۲ - صفحه ۱۱)

راهنمای تصحیح

سه مورد از ویژگی‌های فرهنگ جدید غرب را بنویسید. (۵/انمره)

۱۳

راهنمای تصحیح

فرهنگ جدید غرب:

- ۱- فرهنگی دنیوی است.
- ۲- آدمیان در جهت برخورداری از زندگی دنیوی و تسلط بر این عالم گام برمی‌دارند.
- ۳- انسان‌ها در این جهان دارای اهداف دنیوی هستند.
- ۴- انسان‌ها برای رسیدن به اهداف دنیوی، از علوم تجربی استفاده می‌کنند.

(ذکر سه مورد - هر مورد ۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۲۴)

مرحله ۳: آزمون نوبت اول پایه دوازدهم ریاضی و فیزیک و علوم تجربی

۱۴ با ذکر مثال توضیح دهید چرا حق یا باطل بودن پدیده‌ها در زمان‌ها و مکان‌های مختلف تغییر نمی‌کنند؟ (۵/۱ نمره)

راهنمای تصحیح « زیرا حق یا باطل بودن عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و کنش‌ها، براساس آگاهی یا جهل و توجه یا بی‌توجهی مردم

جوامع مختلف نسبت به آن‌ها تعیین نمی‌شود. (۱)

مثال = توحید و شرک، به ترتیب از عقاید حق و باطل‌اند که حق یا باطل بودن آن‌ها با نوع مواجهه جوامع

مختلف، دگرگون نمی‌شود. (۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۳۲)

تأثیر هویت جوامع بر هویت نفسانی افراد را توضیح دهید. (۱ نمره)

۱۵

راهنمای تصحیح

هر جامعه و فرهنگی با توجه به عقاید و ارزش‌هایش، با نوع خاصی از هویت اخلاقی و روانی افراد سازگار است

(۵/۰) و زمینه پیدایش و رشد همان هویت را فراهم می‌آورد و امکان پیدایش و رشد دیگر انواع را تضعیف می‌کند.

(۵/۰) (درس ۵ - صفحه ۳۹)